

THE POSTWAR PERIOD. COMMUNISM AND LITERATURE

Maria Lucreția

Sturtzu, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș

Abstract: The basic idea of starting the proposed research is the fact that the common points of those which are part of the post-war and communist generation, represented by the literary value or non-value and, the existence in parallel of a few radical manifestations, specific for the communist period. Scientific and practical consequences of this research is not only to present an overview of the literature of that generation, with peaks and respective drawback but also emphasizing the relationships between writers of the same generation, publishing groups and literary magazines that have devoted them.

Keywords: postwar, communism, literature, journalism, value

Obiectivul principal al cercetării îl reprezintă crearea unei imagini panoramice a uneia dintre cele mai reprezentative perioade literare ale culturii române, dacă nu neapărat ca valoare estetică, reprezentativă prin durata ei îndelungată, și anume perioada postbelică – anii comunismului. Se va urmări, în același timp, tot panoramic, și existența revistelor literare postbelice.

Dorind să aruncăm o privire retrospectivă asupra vieții literare a anilor 1948-1989, se cuvine să punctăm încă de la început faptul că perioada postbelică românească nu înseamnă doar comunism. Așadar, a discuta despre literatura postbelică din anii comunismului, va însemna să ne referim la postbelicul cuprins între anii 1948-1989. General vorbind, marea parte a literaturii postbelice românești se suprapune peste deceniile comunismului, aspect care complică, spunem noi, și îngreunează un proces de receptare și interpretare, care ar trebui să rămână doar unul de factură estetică, până la urmă. Cu toate acestea, nu se poate face abstracție de contextul socio-politic.

Pașii pe care îi face politicul asupra literaturii romane, începând cu 1948 declanșează mai multe direcții, pe care le putem sublinia în continuare. Un prim pas care se cerea făcut a constat în *eliminarea modelelor*. Un al doilea pas făcut din prisma ideologiei de partid se ocupă de așa numitele *concepte proletcultiste*. Amintim aici de sintagme precum *realismul socialist*

– apărut o dată cu deceniul al șaselea. Literatura ce dezvoltă acest nou concept, ar fi trebuit să ofere o imagine ce aparținea propagandei comuniste. *Literatura pentru mase* constituie un alt concept de factură proletcultistă, care se referă la acel segment de literatură ce ar fi fost pe înțelesul tuturor. Talentul și valoarea încetează să mai existe și contează doar criteriului moral, a se citi *politic*, în fapt afilierea la partid era important, definitorie: „În acest moment crucial pentru istoria lumii, umanitatea nu se va lăsa înșelată de prejudecata talentului”. (după Ana Selejan, volumul *Trădarea intelectualilor*). Consecințele nu vor întârzia să apară, iar de subliniat ar fi ideile conform cărora trebuia privit „scriitorul, ca luptător social, (...). Apar și altele, din aceeași familie. Ideologii partidului publicau lungi articole de „îndrumare” sau rapoarte la congresele organizațiilor profesionale, ca U.S.A.S.Z. (*Uniunea sindicatelor de artiști, scriitori și ziaristi*) sau la Societatea Scriitorilor Români. Ei se aflau angajați în „fronturi de luptă”, formulă mobilizatoare care le plăcea foarte mult, aveau „strategii”, ce se schimbau periodic. Odată, prioritățile solicitau impunerea culturii în sens unic, de care am amintit, necesitatea intervenției mai susținute a tinerilor critici ideologi, popularizarea modelului cultural realist-socialist. Altădată, ordinea se modifica: 1. demascarea și demolarea literaturii considerate decadente străine și române; 2. impunerea noii literaturi bazată pe realismul socialist. Mai târziu, în 1948, apar „sarcini” noi: 1. combaterea „decadentismului imperialist”, în special american, și propaganda pentru modelul cultural sovietic și din celelalte țări-satelite; 2. revizuirea moștenirii culturale literare; 3. promovarea „literaturii de partid”; 4. critica „rămășițelor burgheze”. În fine, un accent puternic se pune pe lupta de clasă, ca armă de luptă, ca principal instrument de analiză „literară”. Cum se vede, ideile erau mereu cam aceleași, de fapt, lozinci propagandistice debitate cât mai des, cu patos „revoluționar”, până la saturație”.(...)¹ Ana Selejan, prin *Literatura în totalitarism*, volumele I-VI, aduce în discuție toate aceste „idei propagandistice” care sufocau literatura deceniilor comuniste din perioada postbelică la care ne referim.

După cum regăsim notat și în paginile de istorie literară, anul începerii perioadei comuniste și în cultura română este 1948. „în linii mari, în lunile februarie-martie 1948 era pus la punct sistemul prin care Partidul Comunist, prin intermediul Direcției de Propagandă și Agitație a Comitetului Central, să poată controla în mod eficient toate Direcțiunile din Ministerul Artelor și Informațiilor. (...) Direcția de Propagandă și Agitație lucra pe baza unor

¹ http://www.romlit.ro/literatura_romn_i_comunismul_ii

Planuri de Muncă elaborate de resorturile din subordine. Între acestea: Sectorul pentru Literatură și Artă și Sectorul pentru Presă.²

Este arhicunoscut, astăzi, faptul că înainte de 1989, fenomenul literar românesc s-a derulat sub un regim politic totalitar, care, de multe ori, i-a alterat caracterul specific, suprimând sau, în cazuri mai fericite, doar îngustând libertățile, punând sub control și cenzură, într-o manieră sau alta, actul creației.

„Nimic din ce se întâmplă în procesul unei literaturi dezvoltate sub guvernare totalitară nu are o explicație naturală. Direct sau indirect, totul este replică, reacție, ripostă, repliere defensivă, disperată sau inventivă, stratagemă de supraviețuire (...). Dacă în primul deceniu de comunism aparatul a impus o literatură de tip propagandistic, menită să sprijine direct regimul, după aceea, mimând, vreme de încă trei decenii, normalitatea, el a continuat să își îndeplinească și altfel misiunea, controlând nu numai producția editorială, ci și conștiințele gata a fi cumpărate, folosindu-se de mediocritatea grafomană și de oportunismul etern intelectual, el a fost activ în organizarea de atrape, de piste false, de deturnări de energii. (...) Cu vremea, unii s-au lăsat pradă mecanismelor mistificatoare ale conștiinței amenințate, descoperind cu mândrie că e bine ceea ce fac, că au făcut-o și alții în epoci similare și, aiurea, că important este să ai talent, că se poate conta pe imprevizibilitatea evoluției istorice a „sistemului de așteptări”, care va favoriza, cândva și selectarea operei lor. (...) A fost, omenește vorbind, peste puțină ca scriitorii să reziste ispitelor respectabilității, jindului consacrării, poate și din pricina impației noastre temperamentale latine, avide de rezultate imediate, căci la capătul tunelului, nu se zărea, într-adevăr nici o lumină. (...) Cine dorește să înțeleagă astăzi specificul literaturii de după 1948 și evoluția ei va trebui să țină seama de influența tenace a factorului politic (...)”³.

Perioada comunismului postbelic va începe cu anul 1948. „După abdicarea silită a Regelui Mihai, la 30 decembrie 1947, nu mai e loc decât pentru certitudini. Toate îndoielile creatoare dispar. Ca și instituțiile culturale burgheze. Partidul-stat dirijează întreaga viață socială, politică și economică. Religia, morala și cultura sunt aservite ideologic și practic intereselor regimului comunist. În limbajul de astăzi nu am putea considera acest regim drept unul fundamentalist, cu precizarea că religia pe care se bazează este una laică: o ideologie politică. E. Negrici a vorbit, în cărțile lui, despre „poezia unei religii politice”. Expresia se

² Vasile Cristian, *Literatura și artele în România comunistă*, Editura Humanitas, București, 2010, pp. 42-45

³ Eugen Negrici, *Literatura română sub comunism*, Editura Fundației Pro, București, 2003, p.11-15.

poate generaliza: toată cultura reflectă o religie politică. Regimurile comuniste sunt cele mai dogmatice din istorie, (...). Regimurile comuniste sunt singurele cu adevărat totalitare. Instrumentul principal, a fost, în cultură, cenzura, ca formă de opresiune (...) o cenzură *totală* (...), la toate nivelele, tematic, ideatic, stilistic, făcând din recomandare obligație, interzicând, amputând sau completând textele, exercitând cel mai eficient cu putință control asupra opiniei publice sau private. Nimic asemănător în toată istoria. (...)”⁴

Incepând cu anul 1948, regimul comunist își va pune amprenta asupra a ceea ce se numea creație literară. În lipsa adversarilor politici care nu mai existau, după desființarea institutiei monarhice din decembrie 1947, orizontul politic românesc este redus doar la existența unui singur partid care nu va avea alt obiectiv măreț decât de a îndepărta, de a dizloca întreaga societate românească de la tot ce ar fi putut însemna temei sau uz democratic. Reformele încep să se instaleze rând, pe rând, în învățământ (este reformată chiar și ortografia limbii române), în economie etc. Există păreri conform cărora nu ar fi mari diferențe între viața literară din timpul comunismului și viața literară dintr-o altă perioadă caracterizată printr-o societate liberă. Deși ar fi existat un inconvenient, în esență este vorba de același lucru. „Dar ce este, în esență, această viață literară despre care tot vorbim? Înainte de toate, un spațiu exceptat de orice îngrădire. Un teritoriu în care ideea de libertate nu suferă nici o constrângere. De aceea literatura, adevărata literatură, întreține în ansamblul ființei sociale ideea de libertate. (...) Capacitatea unui artist de a crea ceea ce crede el că e potrivit și, în ultimă instanță, ceea ce poate el mai bine, șansa de a se confrunța pe o „piață” liberă a ideilor și valorilor estetice dispar o dată cu posibilitatea de a publica la o revistă sau o editură liberă. (...) Când toate aceste instrumente firești ale activității literare sînt naționalizate, sînt supuse unui control unic, centralizat, de esență politică și ideologică înainte de toate, personalitatea scriitorului suferă o ... castrare ireparabilă. Din acel moment dispăre capacitatea de autoreglare a cererii și a ofertei – și, în felul acesta, a destinului individual pe care și-l asumă orice autor de bunuri culturale. (...) O serie de alte consecințe modifică radical, sub comunism, însuși cadrul existențial al exprimării artistice. (...) Scriitorii nu se mai grupează în redacții, cenecluri după afinități, ci după cum îi organizează secția de cadre a partidului comunist. Nu mai sunt promovați după merite și abilități literare, ci după merite și abilități politice. Structura vieții literare nu mai este organizată exclusiv după criteriile artistice, ci după calitatea „dosarului” personal sau a relațiilor

⁴ Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2008 pp.885-897.

în mediile politice sau scriitoricești/politice. (...) Revistele erau controlate de „partid și de stat”, editurile la fel. Învățămintul aidoma. Puterea stabilea tirajele, numărul de apariții anuale et. Ea controla componența redacțiilor revistelor și editurilor, mecanismele de difuzare pentru periodice și pentru cărți, chiar „audiența” acestora (avea în mâinile ei întreaga circulație a „bunurilor culturale”). (...) În mâinile puterii se aflau mijloacele prin care se materializa canonul literar (manuale, prezențe în Academie, premii ale instituțiilor de stat – singurele, de altfel, permise – pe scurt, tot ceea ce stabilea un prestigiu)”⁵ – menționează criticul C. Pricop.

În schimb, există și părerea critică de la care pornind, aflăm că „ (...) se face eroarea de a se confunda perioada postbelică cu perioada comunistă. Lucru inexact. Așa cum se știe, între 1945 și 1947 nu se impusese încă orânduirea socială susținută de Uniunea Sovietică, (...) Nici măcar sub dominația comunistă nu se poate vorbi de o epocă unitară; în timpul ei se disting mai multe etape, fiecare cu propria atitudine represivă, reflectată, într-o manieră sau alta, și în spațiul literar.”⁶

A studia literatura românească din perioada postbelică este un act îngreunat oarecum, față de studiul altor epoci privind peisajul românesc, datorită, în primul rând, lipsei unei perspective temporale. Dacă ar fi indicat să ne raportăm din punct de vedere cronologic, mai întâi asupra generațiilor '50-'60, remarcăm o mai bună și solidă vizibilitate asupra panoramei literare românești, decât atunci când ne vom raporta la generațiile ulterioare, respectiv, '60-'80. Acest fapt se datorează în mare parte lipsei de implicare în analizarea sau comentarea respectivelor segmente de timp, din punct de vedere valoric. Critica propune o privire care se recomandă a fi mai îndepărtată de momentul literar în discuție, tocmai pentru a se putea evita un subiectivism prea radical, care nu ar conduce decât spre o injustă ierarhizare valorică. Așa cum precizează și criticul C. Pricop, „...abia după două, trei generații se poate vorbi de o eliberare de jocul circumstanțelor. Evaluarea corectă devine posibilă atunci când pasiunile provocate de persoana autorului s-au stins, în imaginea generală fiecare element așezându-se la locul său „de la sine”. Or, unii dintre autorii operelor pe care ne propunem să le studiem sînt printre noi, îi impresionează pe cititori (inclusiv pe critici...) (...). Sigur, perspectiva estetică „sănătoasă”, dar cam patriarhală prin ritmul pe care îl presupune, este înlocuită astăzi în multe cazuri de nevoia, (...), de a pune lucrurile la punct fără a sta prea mult pe gânduri, de a oferi publicului o cartografiere promptă a literaturii la zi. Până la urmă, trebuie să recunoaștem că în

⁵ Constantin Pricop, *Literatura română postbelică. Preliminarii*, Vol.I, Editura Universității Al. I. Cuza, Iași, 2005, pp.20-21.

⁶ *Idem*, p. 59.

cazul nostru nu avem de-a face cu scrieri și cu autori validați din perspectiva istoriei. Or, o asemenea perspectivă este totuși necesară pentru a înțelege de ce autori care în urmă cu „doar” două, trei decenii se aflau în prim planul vieții literare azi nu mai trezesc decât interesul istoricilor literari... (...) Cazurile de acest gen nu sunt puține. Putem include aici și alte nume care în urmă cu două, trei decenii făceau să curgă multă cerneală în paginile revistelor culturale, iar astăzi sînt acoperite de uitare. (...)”⁷. Se poate da vina, din acest punct de vedere, nu doar pe o receptare eronată a unei opere, ci și pe necunoașterea contextului sau înțelegerea sa în mod greșit, fie voit, fie nevoit.

Ideea care ar trebui urmărită de critici, istorici, filologi etc., în studierea sau cunoașterea perioadei postbelice comuniste românești ar trebui să rămână cea referitoare la faptul că punctele comune ale celor care fac parte din generația postbelică, vizează valoarea literară, respectiv nonvaloarea. În paralel cu aceste două fețe ale esteticului, se pot lua în discuție, fără nici cea mai mică îndoială și existența unor manifestări radicale specifice perioadei comuniste. Însă, îndepărtarea de la conceptul valoric, în mod radical, până la anularea lui, așa cum o face comunismul, este un neajuns care sfidează pentru totdeauna conceptul despre artă și creație. Cu toate acestea, a face istorie sau critică literară presupune a te raporta permanent la istoria propriu-zisă. A face abstracție de aceasta, nu poți să descoperi valoarea, respectiv nonvaloarea unui scriitor, însemnând practic a-l eradica din spațiul și timpul cultural căruia îi aparține. Atât timpul istoric, la fel ca și spațiul, ajung de multe ori să cunoască adevărate crize de natură politică ori socială, care perturbă bunul mers al lucrurilor. O astfel de criză a provocat și comunismul în literatura postbelică românească. O criză prelungită, agonizantă, care a dispărut o dată cu 1989.

I. Boldea, într-un articol cu titlul *Criza și canonul*, articol care face referire la cartea Sandei Cordoș, *Literatura între revoluție și reacțiune*, subliniază legat de ce a însemnat „criza” din literatura noastră care a luat naștere o dată cu infiltrarea comunistă. „Criza – notează el – are cu totul alte dimensiuni și motivații și se manifestă în doi timpi: mai întâi, repudierea sentimentului de criză resimțit de scriitorii occidentali, iar apoi instaurarea crizei propriu-zise, prin agresiune politică, prin inserția dogmatismului și suprimarea oricărei inițiative individuale. Ce a însemnat, totuși, instaurarea crizei în literatura română și cea sovietică? A însemnat deturnarea literaturii de la natura sa proprie, mistificarea ei, pentru că valoarea estetică devine

⁷ *Idem*, p.8.

cu totul secundară, în prim - planul operelor aflându-se imitația servilă și artificială a unei realități cosmetizate ideologic, profund expusă demoniei dogmelor comuniste.”⁸

În *România literară*, nr. 33 din 2008, Ion Simuț publică articolul cu titlul *Demnitatea intelectualului român*, articol care debutează cu o posibilă „statistică” a scriitorilor postbelici comuniști și necomuniști români. Concluzia sa este îmbucurătoare, deoarece proporția celor care au semnat pactul cu Partidul, în sensul de colaborare, ascultare și afiliere la ideile și practicile politice ale timpului, este mai mică decât numărul celor care nu au avut vreo empatie față de acestea. Deși considerăm că este destul de grea tranșarea exactă a acestor categorii, așa cum mărturisește însuși I. Simuț, respectivele puncte de vedere ce aparțin autorului rămân de semnalat în tema pe care o construim. „(...) nu toți cei care au fost membri PCR au fost comuniști convinși. În sfârșit, reflecțiile în acești termeni ar fi încâlcite și cam fără rezultat unanim acceptat. Un gând însă trebuie formulat cu oarecare fermitate și claritate: dacă luăm în seamă numărul de membri ai PCR, comunismul nu a ocupat niciodată mai mult de o cincime din conștiința acestei națiuni. E grav dacă apreciem că aceasta a fost partea decisivă, dominatoare și mutilantă pentru întreg, e mai puțin grav dacă ne gândim că a persitat continuu o masă tăcută, ostilă, regeneratoare, care explică posibilitatea schimbării radicale din decembrie 1989. Ies din aceste considerații generale, care îi vor face poate pe unii să zâmbească pentru simplismul lor. În fond, nu masele contează, ci elitele, când vorbim de ideologie și oportunism.”⁹

Așadar, care este criteriul după care putem fixa valoarea sau nonvaloarea unei generații literare ce a creat în cea mai problematică perioadă a societății noastre? Putem vorbi de o poezie sau de o proză postbelică și comunistă de o reală valoare? Putem vorbi doar de o poezie a Comunismului în perioada urmărită? De ce Poezie? – Exista în anii postbelici în concepția colectivelor redacționale din majoritatea revistelor de cultură o predilecție pentru acest gen literar? „Cutumele cer ca fiecare generație să manifeste preferință pentru un anumit gen literar. Cel puțin o vreme, pînă cînd se vede că nu era chiar adevărat. De regulă, poezii fiind mai sprinteni de picior, fiecare generație se propune mai întîi ca una de poeți. Fără îndoială că nu doar din sprinteneala naturală a genului, ci pentru că poezia e, totuși, «înainte» și ea e prima care cristalizează o anumită sensibilitate, o anumită metamorfoză a acesteia și chiar o anumită

⁸ Iulian Boldea, *Critici români contemporani*, Editura Universității Petru Maior, Târgu-Mureș 2011, pp. 193-194.

⁹ http://www.romlit.ro/demnitatea_intelectualului_romn

viziune. Privilegiul acesta de «pionierat» poeziei încă nu și l-au pierdut. Prima „impresie” lăsată de noua generație a fost o impresie conformă cu tradiția: părea să fie vorba de o generație «poetică»¹⁰.

De ce nu proza sau dramaturgia? – Proza și dramaturgia erau mai puțin reprezentate în perioada discutată, dat fiindcă mai greu ar fi putut avea forma de *odă* sau *cântec* dedicat vreunui regim sau conducător?

Dacă poezia a fost genul preferat postbelic, atunci ea poate fi considerată integral o poezie asertivă sau există, ca în orice altă perioadă, o poezie bună, profundă – așa cum există și non-poezia? „Proba seriozității unei literaturi e dată de proză...; el continuă (vorbind doar de generația 70, parte a celei postbelice) spunând că șaptezecismul a fost o mare generație poetică. Mă îndoiesc că literatura română s-ar putea dispensa de creația lor. Mai ales că acești oameni scriau în condiții diferite de cele de azi. Tot el susține: Generația mea a apărut pe fondul închiderii ideologice din 1971-1974 și al crizei finale, de sistem, a comunismului... E generația care se maturiza pe fondul închistării ideologice și a penuriei generale. Dar fusese generația care-și făcuse studiile – liceale, universitare – în perioada de maximă extensie a libertății intelectuale din vremea comunismului, între 1965 – 1966 și 1971-1972, cu precizarea că Universitățile n-au mai putut fi la fel de închise ca în perioada anterioară ... O generație care crescuse pe fondul unei anumite deschideri față de tradiție, față de cultura universală și față de limbile aparținând acelor culturi. Vorbesc de un fenomen de masă, nu doar din punctul de vedere al elitelor. În aceste condiții globale, era imposibil să nu fie o generație cumva altfel decât cea anterioară, inclusiv din punct de vedere literar. Să nu uităm că e, totuși, generația care a dat și cei mai numeroși disidenți și opozanți la regimul comunist, comparativ cu toate celelalte „crescute” în comunism”¹¹.

Scriitorii generațiilor postbelice, din anii comunismului, nu au avut în vedere și autopromovarea, așa cum astăzi ni se pare legitim să gândim? Câți dintre poezii sau prozatorii din perioada comunismului nu au acceptat un pact comunist doar pentru a promova? Atunci, ca și acum, unui scriitor îi trebuie și recunoaștere publică, acceptare din partea cititorilor și a criticilor. Cum altfel ar fi fost luați în discuție fără să se autopromoveze, căci promovarea prin revistele de cultură ale timpului era închisă ori deschisă cu o singură cheie, cea a cenzurii sau a „aprobării de sus”. „(...) e irelevant dacă o generație (mai firesc ar fi o promoție, un val de

¹⁰ Al. Cistelean, *Note de pe margine* în „Vatra” 3/ 2009, p.25.

¹¹ Doman, Dumitru Augustin, *interviu* - <http://www.liviuantonesei.eu/category/discutii/>

scriitori) e fabricată de media, chiar de edituri sau apare prin combustie spontană din cenușa literaturii precedente. Important e că ea spune (sau nu) ceva, că vine cu un limbaj nou și desțelenează un teren, asasinează o comoditate de lectură și provoacă (reacții de orice fel). Se crede, azi, că promovarea și, mai ales, autopromovarea e un păcat de moarte și cei care se ocupă cu atare vrăji narcisistdiabolice trebuie biciuiți la stâlpul infamiei.”¹² Nu tot autopromovare s-ar fi numit o *odă* închinată *conducătorului iubit* în perioada comunistă, lucru căruia acum, în perioada post-decembristă, i se poate spune și altfel: „Câțiva poeți ieșeni au reușit să-și oripileze colegii de breaslă în anii 1970-1980 prin convingerea și intensitatea cu care „se infiltrau” în presa și literatura vremii cu scrieri închinare cuplului prezidențial.(...)”¹³, își amintește tot scriitorul și publicistul ieșean Liviu Antonesei.

Ion Simuț, într-un articol publicat în *România literară* sublinia ideea de la care am pornit și noi în acest demers. „De ce nu există – spune el – o istorie completă a literaturii române pentru uzul epocii proletcultiste? Una care să vină până în prezentul imediat. Răspunsul mi se pare simplu: din același motiv pentru care nu există o istorie a Partidului Comunist Român. Cum o pluralitate de versiuni nu era admisibilă, era greu, dacă nu imposibil, ca forurile decizionale să cadă de acord asupra măsluirii istoriei într-un singur fel. Nu putea exista decât o istorie oficială, acceptată, difuzabilă, fie că era vorba de partidul comunist, fie că era vorba de literatură. Recomandări despre cum să se scrie istoria, inclusiv istoria literaturii, existau în epocă, dovadă fiind manualele, reeditările extrem de precaute, selecțiile de autori și de opere. Așa cum se practica edițiile de „opere alese” pe un criteriu primordial ideologic, se imagina o istorie pe alese, în funcție de exigențele construcției comunismului, numai că era greu de pus în pagină. Academia R.P.R. era însărcinată să scrie o istorie a literaturii române, lucrul a început sub coordonarea lui G. Călinescu, au și apărut, într-un ritm extrem de lent, primele trei volume, dar sinteza academică nu a putut să se apropie de prezent dincoace de limita lui 1900.”¹⁴

Dacă viața instituțiilor de cultură din perioada comunistă postbelică depindea doar de ceea ce hotăra Partidul, revistele sau publicațiile timpului fiind doar instrumente de propagandă comunistă. Evident că oricine ar fi ajuns la conducerea vreuneia dintre ele, astăzi nu ar fi decât blamat. Căci se presupune că doar cei care erau „pătați” puteau fi aleși să ocupe funcții.

¹² Florina PÂRJOL, *Destui tineri scriitori de astăzi sunt self-promoter-i*, în „Vatra” 3 / 2009, p.50.

¹³http://adevarul.ro/locale/iasi/antologia-rusinii-elena-nicolae-ceausescu-1_51cc3e56c7b855ff56d19daf/index.html

¹⁴http://www.romlit.ro/canonul_literar_proletcultist?caut=presa%20proletcultista

După cum știm cu toții, revistele literare au îndeplinit întotdeauna un rol important, dacă nu chiar esențial în orientarea, gruparea, acceptarea sau negarea activităților literare. Nici în perioada comunistă lucrurile nu au stat altfel, dar, este evident că fiecare revistă de cultură trebuia să „digere” ceea ce se impunea. La Cluj, București sau Iași au existat permanent reviste de cultură – *Almanahul literar*, devenit *Steaua*, *Tribuna*, *Iașul Nou*, devenit apoi *Iașul literar*, ca mai apoi să-i fie schimbat numele în *Convorbiri literare*, *Cronica* – tot la Iași, *Viața Românească*, *Vatra* – din Tg. Mureș, *Tribuna* – din Sibiu, *Ramuri* – din Craiova, *Astra* ș.a.m.d. Ceea ce trebuie subliniat însă, legat de perioada discutată de noi, regăsim punctat și de criticul C. Pricop. „Revistele și ziarele care plecau din tipografiile spre cititorii români în primii ani ai dictaturii comuniste purtau (...), fie numele unor vechi publicații românești de sfînga („Contemporanul”, de pildă), fie, mai ales nume copiate după cele folosite în statul de la Răsărit, de unde venea lumina: „Tînărul Leninist”, „Orizont”, „Scînteia” etc. Tot ce ținea de viața culturală, de la Școala de literatură și Academie pînă la titlurile revistelor, tindea să devină copie obedientă a modelelor din țara sovietelor.(...)”¹⁵ Fie că vorbim de anii lui Gh.-Dej, fie de anii care au urmat sub Ceaușescu, este știut acum că se urmărea permanent doar o „naționalizare” a tuturor bunurilor, inclusiv a celor culturale. Ziare, reviste, edituri, muzee – toate ajungeau puse la dispoziția celor care formau „poporul democratic”, fără a se lua în discuție vreun drept asupra proprietății intelectuale, fără să se recunoască vreo elită creatoare de cultură. Până și titlurile revistelor cu programe vechi mascau acum dictatura ideologiei comuniste.

Dacă au existat printre scriitorii care au și condus reviste literare în perioada comunistă, și cu siguranță au existat, cei care făceau abstracție de „simplismul acestei ideologii”, refuzând să privească măcar către preceptele comuniste, ei nu reușeau să susțină vreun alt tip de ideologie; însă niciodată nu ar fi reușit să aleagă vreo cale de întoarcere la programul inițial sau original al acelei revistei, cum ar fi spre exemplu, *Vatra*, *Convorbiri literare* etc.

Bibliografie

1. Boldea, Iulian, *Critici români contemporani*, Editura Universității *Petru Maior*, Târgu-Mureș, 2011
2. Cristian, Vasile, *Literatura și artele în România comunistă*, Editura Humanitas, București, 2010

¹⁵ C. Pricop, *op. cit.*, pp. 144-149

3. Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2008
4. Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism*, Editura Fundației Pro, București, 2003
5. Pricop, Constantin, *Literatura română postbelică. Preliminarii*, Vol.I, Editura Universității Al. I. Cuza, Iași, 2005

Publicistică

1. Cistelean, Al., *Note de pe margine* în „Vatra” 3/ 2009
2. PÂRJOL, Florina, *Destui tineri scriitori de astăzi sunt self-promoter-i*, în „Vatra” 3 / 2009

Sitografie

1. http://www.romlit.ro/literatura_romn_i_comunismul_ii
2. http://www.romlit.ro/demnitatea_intelectualului_romn
3. Doman, Dumitru Augustin, *interviu*
- <http://www.liviuantonesei.eu/category/discutii/>
4. http://adevarul.ro/locale/iasi/antologia-rusinii-elena-nicolae-ceausescu-1_51cc3e56c7b855ff56d19daf/index.html
5. http://www.romlit.ro/canonul_literar_proletcultist?caut=presa%20proletcultist

a